

УДК 811.111'373.43'373.611'42:616-036.21
DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2663-2691/2021-85-13>

СИСТЕМНО-ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ПАНДЕМІЙНОГО ЛЕКСИЧНОГО КЛАСТЕРА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Єгорова Олеся Іванівна,
*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри германської філології
Сумського державного університету
o.egorova@gf.sumdu.edu.ua
orcid.org/0000-0002-3225-5580*

Козлова Юлія Віталіївна,
*бакалавр
Сумського державного університету
juulia.kozlova@gmail.com
orcid.org/0000-0001-8546-8523*

Метою пропонованого дослідження є висвітлення актуального пандемічного (коронавірусного) вокабуляру англійської мови з позицій системно-функціонального підходу. Досягненню мети сприяє виконання таких **завдань**: 1) ідентифікувати пандемічний (коронавірусний) лексичний кластер; 2) охарактеризувати словотвірні особливості коронавокабуляра англійської мови та 3) проінтерпретувати особливості функціонування коронавокабуляра в політичному, повсякденному та інтернет-дискурсах.

Методи. Для досягнення поставленої мети застосовувалися: 1) метод узагальнення для ідентифікації базових теоретичних положень; 2) метод структурно-семантичного аналізу для вивчення особливостей словотвору пандемічного вокабуляра; 3) статистичний метод для вирахування частотності та продуктивності словотворення пандемічного лексичного кластера за конкретними моделями; 4) елементи дискурс-аналізу для вивчення функціональних особливостей коронавокабуляра.

Результати. Коронакриза, що триває нині, є центральним фактором впливу на лексикографічну систему англійської мови, оскільки актуалізувала проблему номінації нових реалій. Найактуальнішою неологічною групою англійської мови нині є пандемічна лексика (коронавірусний вокабуляр), до складу якого, зокрема, входять інноваційні слова та вирази, що виникли з початку пандемії COVID-19 та пов'язані з її впливом на сучасне життя. Елементи коронавокабуляра утворюються за низкою дериваційних моделей, до числа яких відносимо деривацію, основоскладання, скорочення, запозичення, субституцію, проте найпродуктивнішою моделлю за результатами статистичного аналізу є телескопія. Дослідження особливостей функціонування коронавірусного вокабуляра в різних типах дискурсу дає змогу констатувати превалювання узуальної лексики та тісні між-дискурсивні зв'язки, зокрема між політичним дискурсом та дискурсом повсякденності. Використання пандемічної лексики на просторах інтернет-дискурсу відзначається формуванням низки лексико-семантичних груп на позначення: 1) рутинних занять та подій; 2) змін у звичному розпорядку навчальної та робочої діяльності; 3) зайвої ваги; 4) алкоголю та 5) мовної агресії.

Висновки. Проведене дослідження уможливило виокремлення англомовного пандемічного (коронавірусного) вокабуляра як окремого лексичного кластера, основу якого становить загальноживана лексика. Одиниці цього інноваційного кластера виконують номінативну функцію через іменування нових реалій та концептів життя, а також рефлексують настрої суспільства, зокрема відчуття занепокоєння, остраху, туги та безнадійності, або ж сприяють реалізації гумористичного ефекту комунікації.

Ключові слова: словотворення, лексична інновація, пандемічний вокабуляр, дискурс.

SYSTEM-FUNCTIONAL PECULIARITIES OF THE ENGLISH PANDEMIC LEXICAL CLUSTER

Yehorova Olesia Ivanivna,
*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department of Germanic Philology
Sumy State University
o.egorova@gf.sumdu.edu.ua
orcid.org/0000-0002-3225-5580*

Kozlova Yuliia Vitaliivna,
*Bachelor Student
Sumy State University
juulia.kozlova@gmail.com
orcid.org/0000-0001-8546-8523*

The article **aims** at analyzing the topical English pandemic (coronavirus) vocabulary from the perspective of system-functional approach. This envisages performing following **tasks**: 1) to identify the pandemic (coronavirus) lexical cluster, 2) to describe the word-building peculiarities of the English coronavirus vocabulary and 3) to interpret the functioning of this vocabulary within the political, every day, and Internet discourses.

Methods. The methodological framework used in the study features: 1) generalization for establishing basic theoretical principles of the research; 2) structure-semantic analysis for studying the word-building specifics of the pandemic vocabulary; 3) statistical

method for defining calculate the frequency and the productivity of certain word-building models within the pandemic lexical cluster; 4) the elements of discourse analysis to highlight the functional peculiarities of coronavirus vocabulary.

Results. Coronacrisis, that we have experienced till the present, has become a crucial factor catalyzing nomination processes of the novel concepts, thus influencing the lexical system of the English language. We consider pandemic lexicon (coronavirus vocabulary) the novelist group of neologisms in the English language since it comprises innovative words and phrases which have been coined since the start of COVID-19 pandemic and relate to its impact on the modern life. Among the most common for coronavirus vocabulary word-building models are derivation, compounding, shortening, loan and substitution; alongside, the statistical analysis has proved blending to be the most productive word-building model. The study of functional peculiarities of the pandemic lexicon within various types of discourses shows that its biggest part has entered the *usus*. The use of pandemic vocabulary within the Internet discourse is marked by the development of a number of thematic groups of language units referring to: 1) routine activities and events; 2) changes in learn and work modes; 3) excess weight; 4) alcohol and 5) verbal aggressiveness.

Conclusions. The study enabled categorizing the units of the English pandemic (coronavirus) vocabulary as a separate lexical cluster, which has predominantly developed with the help of the already existing language resources. The units of this innovative cluster perform nominative function by naming new concepts and realia of life, reflect social moods, for instance, the feelings of worry, fear, anguish, and hopelessness, or facilitate the humorous effect in communication. Prospects for future research lie within the expansion of discursive analysis of pandemic innovations for revealing functional of some neological units on different stages of the COVID-19 pandemic, as well as conducting a comparative study of pandemic innovations in distant languages.

Key words: word-building, lexical innovation, pandemic vocabulary, discourse.

1. Вступ

Упродовж своєї історії під впливом екстра- та інтралінгвістичних факторів мова, якою послуговується конкретна лінгвостільнота, активно видозмінюється та адаптується до комунікативних потреб своїх носіїв. Зокрема, значущі суспільно-історичні події завжди залишають свій слід у лексичній системі мови, а отже, актуалізують інтерлінгвальні процеси. Особливий каталізація таких процесів у сучасній англійській мові сприяв спалах та глобальне поширення хвороби COVID-19, наслідком чого стало формування окремого кластера лексики, яке триває з лютого–березня 2020 р. і дотепер. Цей лексичний кластер пропонуємо називати пандемічним (коронавірусним) вокабуляром.

У контексті розгортання пандемічного дискурсу англійської мови відбувається активізація неологічних процесів, наслідком чого є поява тематичної групи лексичних інновацій, яку пропонуємо називати інноваційним коронавірусним вокабуляром.

Системно-організаційні та функціональні аспекти англійського коронавірусного вокабуляра на цей час ще не отримали досить широкого висвітлення в наукових доробках, тому саме вони стоять у фокусі пропонованого дослідження. Матеріалом дослідження є укладена вибірка зі 110 окремих лексичних одиниць, що функціонують на просторах пандемічного дискурсу та відібрані з низки статей англійських онлайн-видань (*The Guardian*, *The New York Times*, *Daily Mail*, *CityWire*, *BBC* тощо) і тематичних дописів користувачів соціальної мережі Twitter.

2. Продуктивність словотворчих механізмів сучасної пандемічної лексики

Англійський вокабуляр часів пандемії COVID-19 є розмаїтим за походженням. Значну його частину, безперечно, становлять одиниці загальноживаної лексики, які отримали «нове дихання», адже перейшли з розряду пасивно до розряду активно вживаної лексики. Так сталося, до прикладу, з лексемами типу *quarantine*, *mask*, *pandemic*, *sanitizer*.

Відмітною рисою мови побуту, медіа та політики за досліджуваний період є її посилення термінологізація, тобто активізація вживання термінологічних одиниць типу *transmission*, *incubation*, *asymptomatic* та інших у різних контекстах суспільного життя. Поряд із цим відзначимо, що в англійській мові активно відбуваються інноваційні процеси, в результаті чого в мові з'являються неологізми.

Дослідниця Е. Матієлло визначає неологізм як «нове слово, що відповідає комунікативним потребам мовця та покликане збагачувати лексикографічний склад мови» (Matiello, 2017: 25), а, на думку філологинь М. Кабре, Р. Баго та Х. Сієрри, поява нових лексичних одиниць зумовлена необхідністю в адаптації мови до поточних суспільних змін з метою забезпечення її життєздатності (Cabre, Bagot, Sierra, 2012: 1).

У нашому дослідженні ми слідом за Д. Гербергом (Herberg, 2001) та низкою інших дослідників відносимо до класу неологізмів як новотвори (*innovative lexical units*), так і неосемантизми (*neosemantisms*).

Новотвори є абсолютно новими одиницями, що входять до складу лексичної системи мови і денотують нові концепти та реалії. До прикладу, лексична інновація *coronababies* денотує актуальну тенденцію стрімкого приросту народжуваності, а лексема *hamsterkaufing* – поширену практику скуповування товарів унаслідок спричиненої пандемією суспільної паніки.

Неосемантизми являють собою вже наявні в мові лексичні одиниці, які змінюють або розвивають нові значення. Яскравим прикладом такої семантичної нестабільності є слово *lockdown*, що раніше використовувалося на позначення короткотривалої екстремальної ситуації, а нині позначає довгострокову урядову стратегію, метою якої є мінімізація випадків захворювання COVID-19.

Звернімося до аналізу словотворчих механізмів англійського пандемічного вокабуляра, серед яких виокремимо деривацію, запозичення, основоукладання, скорочення, телескопію та субституцію. У рамках цього дослідження було проведено кількісний аналіз укладеної нами вибірки лексичних одиниць з метою визначення рівня домінування тих чи інших словотвірних моделей. Зокрема виявлено, що:

1) шляхом деривації утворено 7,84% пандемічних одиниць. Суфіксальні деривати англійського коронавокабуляра (2,94%) представлені такими інноваційними одиницями, як *covidian*, *coronator*, *to coronate*, а префіксальні (4,9%) – лексемами типу *self-isolation*, *self-monitoring*, *self-quarantine*, з чого можемо зробити висновок про особливу продуктивність префікса *self-* серед лексичних інновацій цього типу;

2) частка запозичень становить лише 1,96%: обидві ідентифіковані нами лексичні одиниці англійсько-го пандемійного кластера – *coronaspeck* та *hamsterkaufing* – було запозичено з німецького коронавокабуляра (*der Coronaspeck, der Hamsterkauf*);

3) продуктивність основокладання як словотворчого механізму в межах укладеної вибірки становить 16,67%. Серед його продуктів одиниці типу *doomscrolling, upperwear, quaranstream, coronadose, zoom-room* тощо, а також ціла група інновацій з продуктивним формантом *corona-* типу *coronatoaner, coronacoma* та *coronadodge*;

4) серед скорочень у складі пандемійної лексики (7,84%) наявні як усічення (*Rona – Corona, iso – isolation*), так і аббревіатури, зокрема ініціалізи *B.C. – Before COVID-19* та *WFH – Working From Home*. Акронімів та фонетичних аббревіацій в укладеній нами вибірці не виявлено;

5) субституція (8,82%) часто стає інструментом реалізації мовної гри та гумористичного ефекту, про що, до прикладу, свідчить інноваційна одиниця *Quentin Quarantino* (замість *Quentin Tarantino*) на позначення особи, яка займається створенням надмірної кількості відео у період карантину задля розваги. Іншими прикладами субституції є новотвори *Blue Skype thinking* замість *blue-sky thinking*; *quarantine and chill* замість *Netflix and chill*; *fattening the curve* замість *flattening the curve* та *elephant in the Zoom* замість *elephant in the room*;

6) найпродуктивнішою словотвірною моделлю є телескопія, оскільки її продукти становлять 35,29% від загальної кількості коронавірусного лексичного кластера. До них відносимо інновації типу *lockstalgalia, ronavigation, zombie, panicdemic, Blursday, covidiot, quarancooking, covidivorce, coronanoia* тощо.

3. Функціональні особливості англійського коронавірусного вокабуляра

Сучасний англійський короновокабуляр виконує низку важливих функцій у мові та мовленні. Номінативна функція цього інноваційного лексичного кластера полягає в іменуванні нових на певному історико-культурному етапі розвитку суспільства предметів, явищ і понять. Чимала кількість коронавірусних лексем є результатом народної творчості, а тому передають певний градус настроїв людей під час пандемії й, відповідно, виконують емотивну функцію. Домінування телескопії серед словотворчих моделей коронавокабуляра також свідчить про виконання цими одиницями компресивно-інформативної функції, суть якої полягає в заключенні значного обсягу інформації в порівняно стислі словоформи. Саме дію закону економії мовних засобів вітчизняні дослідники О.М. Бондаренко та А.О. Черневич вважають однією з причин появи лексичних інновацій, оскільки сучасна англійська мова тяжіє до компресії та раціоналізації (Бондаренко, Черневич 2010: 2).

Найчастотнішим, за нашими спостереженнями, на просторах політичного, медійного та інтернет-дискурсів є вживання терміна *COVID-19 (Coronavirus disease 2019)* на позначення інфекційного захворювання, спричиненого дією вірусу SARS-CoV-2 (*severe acute respiratory syndrome coronavirus 2*). Зважаючи на резонансність події, термін дуже швидко став узуальним, проте у побутовому дискурсі більш типовими є функціонування усічень типу *COVID* та *corona* на позначення як самого захворювання, так і вірусу, що свідчить про універсалізацію номенів: *There is a mental health crisis with or without corona* (BBC News, 16.12.20); *Means, motive and finances to turn Corona from a pathogen into a profit* (Kithenry, Twitter, 20.01.21). На додачу відзначимо, що інноваційним для англійського словотвору є набуття ознак системності формантом *corona-*, за допомогою якого зокрема в побутовий дискурсивний обіг увійшли новотвори типу *coronadose, coronacation, coronanoia, coronalusalional, coronapocalypse* тощо.

Аналіз функціонування англійського коронавірусного вокабуляра на різних дискурсивних просторах допомагає виокремити групу одиниць типу *quarantine, contact tracing, self-isolation, pandemic, self-monitoring, lockdown, shutdown, social distancing, furlough* тощо, які спершу функціонували в рамках спеціалізованих дискурсів (зокрема, медичного та політичного), проте нині є загальноновживаними, оскільки входять до узуального (активного) вокабуляра англійської мови. Як правило, вони виконують суто номінативну функцію й не містять конотативної семантики, як, наприклад, у фрагменті: *Boris Johnson and his chief scientific adviser have admitted to failings in England's £12bn test-and-trace system as contact-tracing fell to a new low and waiting times for test results soared to almost double the target* (The Guardian, 22.10.20).

Дискурс повсякденного спілкування нерозривно пов'язаний зі спеціалізованими дискурсами, зокрема з політичним та публіцистичним. Концепції політичного контексту проникли у буденність у вигляді лексичних одиниць, що позначають стратегії подолання негативних наслідків локдауну та назви карантинних заходів, які впроваджують уряди країн по всьому світу (напр., *quarantine, covexit, contact tracing, drive-thru testing, lockdown* тощо). Проведений навесні 2020 р. видавництвом Oxford аналіз корпусу коронавокабуляра (Oxford English Dictionary, 2020) зафіксував тенденції до збільшення частоти вживання таких одиниць носіями мови. До прикладу, слово *quarantine* у січні 2020 р. займало дев'ятнадцяту позицію серед топ двадцятки найуживаніших слів, а вже в лютому воно сягнуло третьої.

Зважаючи на стійкий зв'язок між дискурсом повсякденності та публіцистикою як каналом поширення інформації про актуальні суспільно-політичні події, вважаємо за доцільне звернути увагу на внесок публіцистів у формування та функціонування англійського коронавірусного вокабуляра. У межах пандемійної лексики ми виокремлюємо групу так званих «журналістських авторських новотворів» – нестійких лексичних інновацій, що одноразово з'явилися на шпальтах публіцистичних видань. Такі лексеми виконують емотивну та атрактивну функції та є своєрідним прийомом інтертейнменту потенційної читацької аудиторії. Наприклад, карбування інноваційної одиниці *lockstalgalia* покликане якнайкраще передати розуміння автором актуального для суспільства почуття туги за свободою дій та почуття безвиході: *Above all, just as you may have entered lockdown with purpose, exit it with purpose too. If you do not, then you may start having feelings of 'lockstalgalia', and start regretting that you did not keep doing the things that you not only found more efficient but preferred and actually enjoyed* (CityWire, 02.07.20).

У результаті аналізу особливостей функціонування англійської пандемійної лексики на просторах інтернет-дискурсу нам вдалося систематизувати її та виокремити низку тематичних груп. Серед них:

1) лексеми, що реферують до рутинних занять та подій (*coronacut, zoom-room, quaranbaking, ronavation, quarantstream, doomscrolling, coronadodge, covidivorce, antisocial distancing, coronacoma*): *This is what I call a #RonaVation! Day 1 in the books! My grandfather laid tile for 30 years I must say very much like #coaching! It's all in the prep work! #DIY #Craftsmen #UnfinishedBusiness* (Corey Broomfield, Twitter, 07.05.20);

2) пандемійні лексеми на позначення змін у звичному розпорядку навчальної діяльності та роботи (*furlough, Blue-Skype thinking, isodesk, upperwear, coronacation*): *This is what my #isodesk looks like. What about yours?* (Senator Stan Kutcher, Twitter, 22.04.20).

3) вокабули-актуалізатори концепту ЗАЙВА ВАГА (*coronaspeck, covid-kilos, COVID-8/COVID-10/COVID-15, fattening the curve*): *On a lighter note, Adidas pants + white T-shirt + tux-type jacket, sneakers will be my only conference attire from now on. If the academy is dead and conferences are canceled forever, I could wear same to interview for a job as bouncer's aide (after losing Coronaspick)* (Yuliya Komska, Twitter, 24.04.20).

4) новотвори-актуалізатори концепту АЛКОГОЛЬ (*coronarita, quarantini, Furlough Merlot, Bored-eaux, Cabernet tedium, walktail*): *Glass of furlough merlot soon fix that* (Mike, Twitter, 07.08.20).

5) слова-пейоративи, що є інструментом мовної агресії на просторах соцмереж (*armchair virologist, moronavirus, covidiot, maskhole*): *Hi! My name is Bill Gates and during my time at Microsoft I became an armchair virologist and epidemiologist. I'm telling you that you can't go back to normal life until you all get a vaccine from one of the 7 companies that I've invested in. Thank you for coming to my TedTalk* (King Cuzzy, Twitter, 05.04.20).

4. Висновки

Проведене дослідження дає нам змогу тлумачити поняття «коронавірусний вокабуляр» як слова та вирази пандемійної тематики, які виникли або ввійшли до активного вжитку в комунікативному просторі з початку 2020 р. Словотвірний та статистичний аналіз англomовного коронавокабуляра доводить безспірну продуктивність телескопії (35,29% у межах укладеної вибірки).

Аналіз функціонування коронавокабуляра на просторах повсякденного та політичного дискурсів дає змогу підтвердити превалювання узуальних одиниць серед його конститuentів, а використання пандемійного вокабуляра на векторі інтернет-дискурсу – тематизувати досліджуваний лексичний кластер.

Перспективою подальших досліджень вважаємо розширення дискурсивного аналізу пандемійних новотворів для виявлення змін у характері функціонування окремих неологічних одиниць на різних стадіях перебігу пандемії COVID-19, а також контрастивне вивчення пандемійної інноватики різних мов.

Література:

1. Бондаренко О.М., Черневич А.О. Англійські неологізми: нове у використанні способів утворення. *Вісник Запорізького національного університету*. Запорізький національний університет, 2010. № 1. С. 127–131.
2. Cabre Castellvi M.T., Bagot R.E., Sierra C.V. Neology in specialized communication. *Terminology*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2012. No. 18(1). P. 1–8.
3. Corpus analysis of the language of Covid-19. *Oxford English Dictionary*. URL: <https://public.oed.com/blog/corpus-analysis-of-the-language-of-covid-19/> (дата звернення: 07.01.2021).
4. Herberg D. Neologismen der Neunzigerjahre. *Neues und Fremdes im deutschen Wortschatz. Aktueller lexikalischer Wandel*. Berlin/New York: de Gruyter, 2001. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/83654972.pdf> (дата звернення: 21.01.2021).
5. Hormingo M.T. Lexical Creation and Euphemism: Regarding the Distinction Denominative or Referential Neology vs. Stylistic or Expressive Neology. *Lexis: Journal in English Lexicology*, 2012. URL: <https://journals.openedition.org/lexis/371#tocto1n2> (дата звернення: 07.01.2021).
6. Mattiello E. Analogy in word-formation: A study of English neologisms and occasionalisms (Trends in Linguistics: Studies and Monographs 309). Berlin & Boston, MA: De Gruyter Mouton, 2017. Pp. vii. 340 p.

References:

1. Bondarenko, O.M., Chervnych, A.O. (2010). Anghliysky neolohizmy: nove u vykorystanni sposobiv utvorennia. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu*. Zaporizkyi natsionalnyi universytet. No. 1. P. 127–131 [in Ukrainian].
2. Cabre Castellvi, M.T., Bagot, R.E., Sierra, C.V. (2012). Neology in specialized communication. *Terminology*: Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. No. 18(1). P. 1–8.
3. Corpus analysis of the language of Covid-19. *Oxford English Dictionary*. Retrieved from: <https://public.oed.com/blog/corpus-analysis-of-the-language-of-covid-19/>
4. Herberg, D. (2000). Neologismen der Neunzigerjahre. *Neues und Fremdes im deutschen Wortschatz. Aktueller lexikalischer Wandel*. Berlin/New York: de Gruyter. Retrieved from: <https://core.ac.uk/download/pdf/83654972.pdf>.
5. Hormingo, M.T. (2012). Lexical Creation and Euphemism: Regarding the Distinction Denominative or Referential Neology vs. Stylistic or Expressive Neology. *Lexis: Journal in English Lexicology*. Retrieved from: <https://journals.openedition.org/lexis/371#tocto1n2>.
6. Mattiello, E. (2017). Analogy in word-formation: A study of English neologisms and occasionalisms (Trends in Linguistics: Studies and Monographs 309). Berlin & Boston, MA: De Gruyter Mouton. Pp. vii. 340 p.

Стаття надійшла до редакції 11.01.2021
The article was received 11 January 2021